

ÇİN-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN DAHA DETAYLI BİR İNCELEMESİ - 28.03.2022

Deniz ÜNVER

Blog No: 12
29.03.2022

Deniz ÜNVER

Bağımsız Araştırmacı

Dünya; büyük güç mücadeleleri ve sıcak çatışmalar için bir arenaya dönüşürken, en çok yeni gelenler uluslararası çapta ilgi odağı oluyor. ABD'nin azalan etkisinin, Çin'in dünyadaki rolünü artırması için bir fırsat yarattığı bilinen bir gerçek[1]. Çin kısa vadede askeri güç açısından Amerika Birleşik Devletleri seviyesine erişemeyebilir, ancak ekonomik gücü ABD'ninkiyle eşleşmeye başlıyor. Bu açıdan Çin'in yükselişi, Türk yetkililer tarafından çoğunlukla ekonomik ve pragmatik nedenlerden dolayı bir fırsat olarak görülüyor.

Ankara; işbirliği yoluyla Türkiye ekonomisini olumlu yönde etkileyebilecek dünyanın en büyük ikinci ekonomisi konumundaki Çin'in, uluslararası siyasi arenada önemli bir oyuncuya dönüştüğünü kabul ediyor[2]. Türkiye'nin 2019'da başlayan ve Asya ülkeleriyle işbirliği fırsatlarını ilerletmeyi amaçlayan Yeniden Asya Girişimi[3], Türkiye'nin Çin ile ilişkilere öncelik verdiğini de gösteriyor.

Bu adım, Türkiye'nin Çin ile ilişkilerine verdiği önemi göstermekte çok mühim olsa da, Çin-Türkiye ilişkilerinin kısa bir geçmişe sahip olmadığı da unutulmamalıdır. Çin-Türkiye ilişkileri, 1971'de[4] Çin Halk Cumhuriyeti'nin Birleşmiş Milletlere üye olmasıyla başladı. Bu ilişki, 1980'lerde iki ülkenin liberal dünya ekonomisine açılmasıyla gelişmeye başlamıştır[5] . Ardından 1980-1991 yılları arasında iki ülke arasında üst düzey ziyaretler gerçekleşmiştir [6]. Uygurlara yapılan muameleler nedeniyle 1990'lı yıllarda ilişkilerde yaşanan gerginliğin

ardından, 2000'li yılların başında Çin-Türkiye ilişkileri tekrar toparlanmaya başlamıştır[7]. Nitekim 2010'dan sonra Çin, Türkiye'nin "stratejik ortağı" haline gelmiş[8] ve o günden bu yana Türkiye'nin Çin ile ilişkileri ve ticareti önemli ölçüde artmıştır[9]. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, başbakan olduğu zamanlarda birkaç kez Çin'i ziyaret etmiş [10] ve en son 2015, 2016, 2017 ve 2019 yıllarında ziyaretler gerçekleştirmiştir[11].

Çin, Türkiye'nin en büyük ikinci ticaret ortağı konumundadır[12]. 2020 yılında iki ülke arasındaki ticaret hacmi yaklaşık 24 milyar dolardı[13]. Türkiye Çin'e mermer, traverten, krom, bakır, kurşun, demir, doğal borat cevherleri, borik oksit ve borik asit ihraç ederken; Çin, Türkiye'ye otomatik veri işleme makineleri, telsiz telefon cihazları, oyuncaklar, görsel işitsel cihazlar ve yolcu ve ticaret gemileri ihraç etmektedir[14]. Ayrıca, Türkiye'nin Çin'e tarım ve hayvancılık ihracatını artırdığı da dikkate alınmalıdır[15]. Çin'in Türkiye'deki yatırımları şu anda yaklaşık 2 milyar dolar değerindedir ve enerji, altyapı, lojistik, finans, telekomünikasyon ve hayvancılık sektörlerine yatırım yapılmaktadır[16]. Çin'in söz konusu yatırımları arasında Xiaomi, Oppo ve Vivo gibi Çinli akıllı telefon üreticilerinin yatırımları da yer alıyor [17]. Ayrıca 2021 yılında iki ülke arasında 3,6 milyar dolarlık swap (takas) anlaşması imzalandı[18].

Bunların dışında; Türkiye'nin Çin'i ve diğer ekonomileri birbirine bağlamayı amaçlayan, küresel GSYİH'nın üçte birinden oluşan ve dünyanın en büyük ticaret ve altyapı girişimlerinden biri olan Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne (KYG) verdiği destek de biliniyor[19] . Türkiye'nin Çin'in girişimini desteklemek için çeşitli nedenleri var. İlk olarak Türkiye, stratejik coğrafi konumu[20] ve enerji kaynaklarına yakınlığı nedeniyle KYG'de önemli bir role sahip. Çin; Türkiye'yi Orta Doğu, Orta Asya ve Kuzey Afrika'ya açılan bir kapı olarak görüyor[21]. Bu nedenle Türkiye; kara, hava ve deniz ulaşımı için bir merkezi konumu ve duruşu nedeniyle KYG açısından önemli bir oyuncu olarak düşünülmektedir[22]. Türkiye için ise KYG, bütçe açığıyla başa çıkmak ve ülkenin daha da gelişmesini sağlayacak ortaklıkları güvence altına almak için bir fırsattır[23].

Türkiye ayrıca, Çin'i Türkiye'nin karayolları ve demiryolları ile Avrupa'ya bağlayan ticaret yolu projesi Orta Koridor Girişimi'ni de[24] KYG ile birleştirmeyi hedefliyor. Bu konuda Cumhurbaşkanı Erdoğan şunları ifade etmiştir; "Orta Koridor, KYG'nin kalbinde yer almaktadır ve Türkiye Orta Koridoru KYG'ye dâhil etmek için Çinli dostlarımızla birlikte çalışmaya devam edecektir[25]. Nitekim, Türkiye ile Çin arasında 1 Temmuz 2016'da KYG ile Orta Koridor'un birleştirilmesine ilişkin bir mutabakat zaptı imzalanmıştır[26]. Bu doğrultuda Türkiye, Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattını inşa ederek Çin'e ihracat trenlerini göndermeye başlamıştır[27].

2010 yılından sonra özellikle ticaret ve taşımacılık alanlarında birçok ortaklık projesi gerçekleştirilmiştir. Avrasya Tüneli, Marmaray, Yavuz Sultan Selim Köprüsü, İstanbul Havalimanı ve Çanakkale 1915 Köprüsü; Çin'in Türkiye'nin ulaşım altyapısına yaptığı yatırımlara örnektir[28]. Bunlara ek olarak Çin, Türkiye'nin 6K-Z Dünya gözlem uydusunun fırlatılması ve Tuz Gölü yer altı doğal gaz depolama tesisi gibi birçok yatırım yapmıştır[29]. Benzer şekilde, 750 milyon dolara mal olan Ankara-İstanbul yüksek hızlı demiryolu hattının 2014 yılında bir Çinli şirket tarafından inşa edildiği de dikkate alınmalıdır[30]. Ayrıca, KYG ile Modern İpek Yolu'nun bağlantısı açısından önem taşıyan Edirne-Kars yüksek hızlı tren hattı ve Bakü-Tiflis-Kars (BTK), Çinli şirketler tarafından yapılan önemli yatırımlar olarak

değerlendirilebilir[31]. Bunun yanında, Çinli şirketlerin 2015 yılından bu yana Deniz İpek Yolu için Türk Boğazlarına yaptıkları yatırımlara ek olarak Kumport Limanı'na belirli miktarda yatırım yaptıkları da bilinmektedir[32].

Çin, pandemi sırasında Türkiye'ye sağlık alanında da yardımda bulunmuştur. Sinovac aşısı, Türkiye'de 10 milyondan fazla kişiye uygulanmış[33] ve bu durum Türkiye tarafından çok takdir edilmiştir.

Sonuç olarak; sadece Türkiye'de değil, daha geniş bir bölgede manevra yapması ve siyasi olarak devreye girebilmesi için fırsatlar yaratması nedeniyle, Çin'in Türkiye ile güçlü ilişkilere ve ticarete sahip olması uzun vadede Çine daha çok fayda sağlayacaktır[34]. Türkiye için ise, KYG'nin yanı sıra Çin tarafından yapılan yatırımlar da Çin ile daha iyi ilişkilerin geliştirilmesini sağladıkları için önemlidirler[35] ve daha fazla Çin yatırımının gerçekleştirilmesi için de bir çerçeve oluşturmaktadırlar.

Ancak, Uygurlara yapılan muamele Çin ve Türkiye ilişkileri arasında gerginlik yaratmaya devam ediyor. Ankara, Uygur Türklerinin evrensel insan haklarına ve dini özgürlüklerine Çinli yetkililer tarafından saygı gösterilmesi gerektiğini defalarca ifade etmiştir. Dışişleri Bakanlığı, Şubat 2019'da şu açıklamayı yapmıştır: "Keyfi tutuklamalardan mağdur olan 1 milyondan fazla Uygur Türkünün esir kamplarında ve cezaevlerinde işkenceye ve siyasi beyin yıkamaya maruz kaldığı artık bir sır değildir[36]. Bu açıklama çeşitli Türk yetkilileri tarafından da ortaya konmuştur. - Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, 2021 yılında Çinli mevkidaşı Wang Yi ile bir araya geldiğinde Twitter'da Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi ile ikili ilişkilerimizi ve bölgesel meselelerimizi görüştük" diye belirterek, Türkiye'nin "Uygur Türkleri başta olmak üzere gündemimizdeki konulara ilişkin beklenti ve hassasiyetlerini'' aktardığını sözlerine eklemiştir[37]. Unutulmamalıdır ki, dünyanın en büyük Uygur diasporasının bulunduğu ülke olan Türkiye'ye yaklaşık 45.000 Uygur yerleşmiştir[38]. Bu topluluk, Türk halkının Uygurlarla olan kültürel yakınlığı ile birlikte Türkiye'nin Çin'deki Uygur azınlığına karşı duyarlılığının artmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak, Çin-Türkiye ilişkilerinin daha çok ekonomik ve pragmatik meselelere dayandığı söylenebilir. Bununla birlikte; uluslararası arenadaki küresel dönüşümler sırasında batılı ortaklarına fazla bağımlı kalmamak için Türkiye'nin dış ilişkilerini çeşitlendirmeye başlamasından sonra, iki ülke arasındaki ilişkilerin son yıllarda belirgin bir şekilde iyileştiğini iddia etmek mantıklı olacaktır[39]. Yeniden Asya Girişimi, Orta Koridor Projesi ve KYG projelerinin onaylanması, Türkiye'nin Çin ile ilişkilerini geliştirdiğinin açık bir göstergesidir. Bütün bu olumlu gelişmelerin arasında Uygur meselesi, iki ülke arasında ciddi bir potansiyel uyuşmazlık kaynağı olarak yer almaktadır.

* *Fotoğraf: https://www.aa.com.tr/en/economy/50-years-on-turkish-chinese-ties-grow-stronger/2187525*

[1] Sinem Cengiz, ''Turkey, China Place Economic Ties Ahead of Ideology *(Türkiye ve Çin, Ekonomik Bağları İdeolojinin önüne koyuyor), Arab News*, 26 Mart 2021, https://www.arabnews.com/node/1832516

[2] *Age.*

[3] Yeniden Asya Girişimi, *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, https://www.mfa.gov.tr/yeniden-asya-girisimi.tr.mfa

[4] Relations between Türkiye and Peoples Republic of China*, Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey*, https://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-china.en.mfa

[5] *Age.*

[6] Sıla Kulaksız, Financial Integration via Belt and Road Initiative: China-Turkey Cooperation, *Global Journal of Emerging Market Economies*, 48-64, 2019, https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0974910119874632

[7] *Age.*

[8] *Age.*

[9] Turkey and China keep relations on track despite Uighur dispute, *Middle East Eye*, 5 Şubat 2022, https://www.middleeasteye.net/news/turkey-china-uighur-relations-track-despite-dispute

[10] Fuat Kabakçı, 50 Yıl sonra Türk-Çin bağları güçleniyor", *Anadolu Ajansı*, 25 Mart 2021, https://www.aa.com.tr/en/economy/50-years-on-turkish-chinese-ties-grow-stronger/2187525

[11] *Age.*

[12] Türkiye-Peoples Republic of China Economic and Trade Relations *, , Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey* , https://www.mfa.gov.tr/turkey_s-commercial-and-economic-relations-with-china.en.mfa

[13] Kabakçı, 50 Years on, Turkish -Chinese ties grow stronger

[14] Türkiye-Peoples Republic of China Economic and Trade Relations, *Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey* .

[15] Kabakçı, 50 Years on, Turkish -Chinese ties grow stronger

[16] Türkiye-Peoples Republic of China Economic and Trade Relations, *Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey*.

[17] Kabakçı, 50 Years on, Turkish -Chinese ties grow stronger

[18] Turkey and China keep relations on track despite Uighur dispute, *Middle East Eye*.

[19] Kulaksız, Financial Integration via Belt and Road Initiative: China-Turkey Cooperation.

[20] *Age.*

[21] Kulaksız, Financial Integration via Belt and Road Initiative: China-Turkey Cooperation.

[22] *Age.*

[23] İmran Ali Sandano, What are the Keys to boosting Turkey-China ties?, *Daily Sabah* , 25 Şubat 2022, https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/what-are-the-keys-to-boosting-turkey-china-ties

[24] *Age.*

[25] *Age.*

[26] Türkiye-Peoples Republic of China Economic and Trade Relations, *Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey*.

[27] Cengiz, Turkey, China Place Economic Ties Ahead of Ideology.

[28] Kulaksız, Financial Integration via Belt and Road Initiative: China-Turkey Cooperation.

[29] *Age.*

[30] *Age.*

[31] *Age.*

[32] Kulaksız, Financial Integration via Belt and Road Initiative: China-Turkey Cooperation.

[33] Turkey and China keep relations on track despite Uighur dispute, *Middle East Eye*.

[34] Kulaksız, Financial Integration via Belt and Road Initiative: China-Turkey Cooperation.

[35] *Age.*

[36]Turkey and China keep relations on track despite Uighur dispute, *Middle East Eye*.

[37] FM Çavuşoğlu conveys support Uyghurs to Chinese Counterpart, *Daily Sabah*, 12 Ocak, 2022, https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/fm-cavusoglu-conveys-support-for-uyghurs-to-chinese-counterpart

[38] Cengiz, Turkey, China Place Economic Ties Ahead of Ideology .

[39] Turkey and China keep relations on track despite Uighur dispute, *Middle East Eye*.

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: ÜNVER, Deniz. 2026. "ÇİN-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN DAHA DETAYLI BİR İNCELEMESİ - 28.03.2022." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2022 / 12. Mart 29. Erişim Kasım 20, 2026. https://avim.org.tr/Blog/CIN-TURKIYE-ILISKILERININ-DAHA-DETAYLI-BIR-INCELEMESI-28-03-2022

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır